

OBCHOD S UTRPENÍM

Nekontrolované šíření zbraní

Odhady hovoří o tom, že po celém světě je v současnosti drženo okolo 639 miliónů malých střelných zbraní a každý rok je vyrobeno dalších 8 miliónů kusů. Počty těžké výzbroje pochopitelně nedosahují tak závratné výše, ale její neblahý vliv na životy lidí je ještě vyšší než u malých střelných zbraní. Bez striktní kontroly budou zbraně dál rozněcovat násilné konflikty, represe ze strany státních orgánů a zločinnost. Dokud vlády nezastaví šíření zbraní, budou mařeny další tisíce lidských životů, bude docházet k dalšímu porušování lidských práv a mnoha lidem bude upřena šance vymanit se z chudoby.

Během mnohaleté práce po celém světě byly Amnesty International, Oxfam a IANSA svědky toho, jaké jsou lidské náklady zneužívání zbraní, a vedly kampaň za jejich přísnější kontrolu. Avšak nynější situace je kritická.

Je nutné neprodleně přijmout účinná opatření. Aby došlo k odstranění utrpení, vlády musejí konat na všech úrovních, od obecní až po mezinárodní. Objemy vývozu zbraní se v posledních letech zvyšovaly bez ohledu na stav dodržování lidských práv v cílových zemích. Tento stav představuje pro celý svět velké riziko. Lidé v rozvojových zemích, ale i ve velkých městech bohatého Severu, v posledním desetiletí čelili eskalaci ozbrojeného násilí. Vlastnictví a používání vysoce účinných zbraní se velmi rozšířilo. Zločinci kdysi vyzbrojení pistolemi nyní používají mnohem ničivějších zbraní vojenských vzorů.

Kampaň "Zbraně pod kontrolu"

Cílem kampaně "Zbraně pod kontrolu!" vedené organizacemi Oxfam, Amnesty International a IANSA, je zlepšit kontrolu obchodování se zbraněmi na všech úrovních a v roce 2006 na půdě OSN uzavřít novou mezinárodní smlouvu o kontrole obchodu se zbraněmi (Arms Trade Treaty, ATT). Všeobecně závazná a ucelená mezinárodněprávní úprava tohoto typu totiž dosud neexistuje. Kontrola na národní úrovni je často "děravá" a špatně vynutitelná. Současná situace umožňuje snadné šíření zbraní do oblastí probíhajících konfliktů, zemí porušujících lidská práva nebo sužovaných organizovaným zločinem.

Vývozy zbraní z České republiky

Česká republika jako členský stát Organizace spojených národů a brzy také Evropské unie je současně významným producentem malých střelných zbraní i vývozcem těžké výzbroje.

Kontrola vývozu zbraní z České republiky trpí doposud řadou nedostatků, na něž upozorňuje následující text.

Mezinárodní závazky České republiky v oblasti kontroly vývozu

Skutečnost, že na nějaký stát není uvaleno embargo OSN na vývoz zbraní, sama o sobě není dostatečným důvodem pro povolení vývozu z České republiky. Kodex EU o obchodu se zbraněmi, k němuž se Česká vláda přihlásila, stanovuje řadu politicky závazných kritérií pro udělování vývozních licencí. Jsou to například:

- Stav dodržování lidských práv v cílové zemi
- Možnost ohrožení míru a stability v cílové zemi
- Možnost zneužití zbraní k ohrožení mezinárodní bezpečnosti
- Riziko transferu do jiné země než do té, s níž byla uzavřena prodejní smlouva
- Přiměřenost zbrojních výdajů ekonomickým možnostem cílové země (ekonomičtí experti se shodují, že hranice 3 procent HDP je maximum, po jehož trvalejším překročení dochází k poškozování ekonomiky)

Vývozy zbraní z ČR do Afriky

V mnoha afrických státech jsou lidská práva obyvatel hrubě porušována. Nejdůležitějším zdrojem toho porušování práv jsou ozbrojené konflikty, kterých v Africe probíhá několik desítek. Války samozřejmě nejsou jen zdrojem nepředstavitelného utrpení. Jsou také zdrojem peněz, neboť pro boj a vraždění je třeba zbraní. Mnoho obchodníků z vyspělých zemí to přirozeně ví, zbraně do Afriky dováží a tím přilévá olej do ohně válečných konfliktů. Obchod se zbraněmi je regulován a kontrolován – někdy lépe a někdy hůře. Druhý případ se bohužel hodí pro Českou republiku.

Díky utajování vývozu zbraní často nemohou občané získat kompletní informace tom, kolik zbraní se vyvezlo a kdo a kolik za to inkasuje. Přesto si lze z následujících popisů situací v jednotlivých zemích kam putovaly zbraně z ČR udělat obrázek o tom, co tyto špinavé obchody pomáhají způsobovat.

Angola

Od roku 1975 až donedávna zuřila v Angole občanská válka mezi organizacemi MPLA a UNITA a i v dnešní době propukají občasné násilnosti. V některých oblastech, jako je oddělená enkláva Kabinda, zuří boje dodnes. Na východě země bylo v roce 2002 několik stovek lidí násilně vysídleno angolskou armádou do měst v provinciích Moxico a Kwando Kubango. Během těchto událostí docházelo i k násilňování a vraždění civilistů. Stejně jako v mnoha jiných státech Afriky rozmáhá se i v Angole epidemie HIV/AIDS. Virem HIV je nakaženo kolem 30% populace a na AIDS umírají především lidé produktivního věku. Angola se řadí mezi země těžce zadlužené u Světové banky, Mezinárodního měnového fondu a některých vyspělých států. Její zahraniční dluh dosahuje 232% HDP. Více než 1,8 milionů Angolanů je na útěku buď jako vnitřně přesídlení nebo jako uprchlíci na území Zambie, Namibie, Demokratické republiky Kongo a jinde.

Část Angolanů také trpí chronickým hladem. Během ozbrojeného konfliktu bylo verbováno velké množství dětských vojáků hlavně organizací UNITA. V současnosti stále slouží mnoho dětí v ozbrojených složkách a na rehabilitaci bývalých dětských vojáků je zoufale málo prostředků.

I v oblastech, v nichž nepropukají boje, dochází k násilí na civilistech ze strany armády či policie. Například v červenci 2002 byl policisty zastřelen třináctiletý chlapec, kterého učil otec řídit auto. Chlapec nedokázal zastavit auto u policejní hlídky a v následné palbě byl zasažen do zad a zemřel.

Mezi lety 1993-2000 bylo do Angoly dodáno 7 bojových vozidel pěchoty BVP-2, 12 samohybných houfnic 2S1 a 18 raketometů RM-70. Tamtéž skončily i obrněné transportéry OT-64 prodané Slovensku.

Zimbabwe

Zimbabwe patří k nejvíce postiženým státům epidemií HIV/AIDS. V současnosti je HIV pozitivní 33,7% obyvatel. Zároveň je část obyvatelstva Zimbabwe postiženo hladomorem – podle odhadů humanitárních organizací hrozí smrt hladem téměř 6 milionům lidí. Vláda prezidenta Mugabeho se snaží udržet u moci jakýmkoliv prostředky. Během neregulérních voleb v roce 2002, kdy byl Robert Mugabe znovu zvolen prezidentem, bylo mučeno nebo zabito 58 představitelů opozice. Armáda i vládou podporované milice násilně vyhánějí bělošské farmáře, připravují tak desítky tisíc lidí o práci a omezují tím zemědělskou produkci. V roce 2002 totiž vláda nařídila, že 2500 soukromých farmářů musí opustit své farmy. Následně bylo 250 majitelů zatčeno za nedodržení příslušného termínu k odchodu. Bezpečností složky mučí a zabíjejí příslušníky politické opozice a nezávislé novináře. Zároveň se zimbabwská armáda podílí na krvavém vnitřním konfliktu v Demokratické republice Kongo (DRC). Výsledkem těchto bojů jsou od roku 1998 3 miliony mrtvých a 2 miliony vnitřně přesídlených obyvatel DRC. Za tuto „pomoc“ také dostala vláda prezidenta Mugabeho výsadní právo těžít dřevo na obrovském území v deštném pralese na teritoriu DRC. Na zbrojení padnou celá 4% HDP.

Do Zimbabwe vyvezla Česká republika v letech 1992 – 2001 26 raketometů RM-70 a 10 samohybných houfnic 2S1. V roce 2000 pak vyzbrojila zimbabwské vojáky několika tisíci samopaly Sa-58, stovkami kulometů UK-59 a jedním tisícem pancéřovek RPG-7.

Etiopie

Etiopie je jednou z nejchudších oblastí Afriky a patří mezi nejzadluženější státy. Zároveň je však množství prostředků investováno do boje se sousední Eritreou, která se z Etiopie vyčlenila v roce 1993 a do které se česká firma Thomas CZ pokusila vyvézt 30 tun zbraní včetně samopalů a munice. Etiopie podporuje opoziční ozbrojené frakce v Eritreji a Eritrea podporuje naopak protivládní seskupení v Etiopii. V konfliktu mezi oběma zeměmi trpí především civilisté. I když se intenzivně nebojuje, etiopská armáda podniká časté nálety na různorodé cíle v Eritreji.

Vnitropolitická situace Etiopie je také velmi nestabilní. Nezávislí novináři jsou vystaveni vyhrožování nebo přímo zatčení a mučení. V roce 2002 bylo zmasakrováno při poklidných demonstracích kolem 230 lidí. Například během jediné demonstrace příslušníků etnických skupin Shekicho a Mezenger 10. března 2002 ve městě Teppi na jihovýchodě země bylo policisty postřeleno 200 lidí a dalších 300 bylo zatčeno. Demonstrace byla svolána po rozhodnutí vlády o změně hranic území obývaného oběma etniky. V březnu a dubnu bylo zastřeleno několik desítek studentů na rozsáhlých demonstracích proti školské politice v zemi. Mučení a mimosoudní popravy zatčených vojáky či policisty jsou běžné.

Snad největším současným problémem Etiopie, který vyžaduje okamžité řešení, je katastrofální nedostatek pitné vody. Zásobováno je necelých 25% obyvatelstva což je nejhorší stav na světě. Následkem konzumace závadné vody se šíří epidemie malárie či cholery.

Do Etiopie dorazily v roce 2002 z ČR bojové letouny L-39.

Nigérie

Je nejlidnatější a jednou z etnicky nejpestřejších zemí Afriky. Zároveň je také velmi chudá, a to i přes bohaté naleziště ropy. Společnost je zdecimována desetiletími vlády vojenské junty a obrovskými výdaji na zbrojení. I dnes, kdy vládne civilní vláda (v čele s bývalým vojenským vůdcem a poté disidentem Olusegunem Obasanjem), je zde patrný velký vliv armády na politiku. Obrovská armáda a její vyzbrojování také pohltí významnou část peněz, které jsou zoufale potřeba jinde. Kolem 30% obyvatelstva je HIV pozitivních a v důsledku ekologické katastrofy zaviněné těžbou ropy v deltě řeky Niger byly nuceny tisíce lidí opustit své domovy. Kvůli těžbě této suroviny bylo také armádou v devadesátých letech násilně přesídlováno nebo přímo zabíjeno obyvatelstvo z kmene Ogoni. V současnosti dále pokračuje těžba ropy a ropné společnosti jsou stále pod ochranou nigerijské armády. 8. října 2002 demonstrovaly ženy z místních kmenů před sídly společností Shell a Chevron-Texaco. Poklidná demonstrace byla brutálně rozehnána vojskem a policií a mnoho žen bylo zmláceno obuškami a zkopáno. Místní občané a ekologičtí aktivisté protestují proti ničení životního prostředí, směšným kompenzacím ze strany ropných společností a nevynakládání peněz z prodeje ropy na rozvoj místních komunit. Vláda označuje jakékoliv protesty za sabotáž a tvrdě je potlačuje. Na jihu a jihovýchodě země dochází k častým útokům ozbrojených skupin na obyvatelstvo. Přestože se ozbrojenci dopouští vraždění a znásilňování civilistů jsou některé skupiny podporovány vládou a armádou neboť jim pomáhají udržet kontrolu nad etnicky pestrým obyvatelstvem Nigérie.

V poslední době byl schválen prodej 250 přebytečných tanků T-72. Část tanků by měla v roce 2003 či později směřovat do Nigérie.

Demokratická republika Kongo (DRC)

V největší Africké zemi zuří od roku 1998 velmi krvavý válečný konflikt, který si již vyžádal 3 miliony mrtvých a 2 miliony uprchlíků. V DRC proti sobě bojují vládní a protivládní jednotky a do bojů se zapojují také ozbrojené síly sousedních států. Na straně vlády prezidenta Josepha Kabily hlavně zimbabwská, angolská a namibijská armáda a na straně jeho odpůrců hlavně ugandské a rwandské oddíly. V DRC se bojuje hlavně o přístup k bohatým nalezištím nerostných surovin, případně o oblasti vhodné k těžbě tropického dřeva. Všechny bojující strany se dopouštějí brutálního porušování lidských práv civilistů. V řadách bojujících stran se také hojně objevují dětské vojáky (v některých případech tvoří až 60% bojovníků). Děti jsou používány jako posílčci, kuchaři, sluhové, sexuální otroci nebo přímo v boji.

Následky pět let trvající války jsou katastrofální: 3 miliony mrtvých, 2 miliony uprchlíků, zemědělství bylo zdevastováno a dostavila se podvýživa a smrt hladem, rozpadla se politická, sociální a ekonomická

infrastruktura, rozpadly se rodiny a komunity, byly uzavřeny školy a zdravotnická zařízení. V důsledku války také došlo k drastickému snížení podílu obyvatelstva majícího přístup k nezávadné vodě, takže mnoho lidí se nakazí infekčními nemocemi, na jejichž léčení nejsou k dispozici ani lékaři, ani léky. V současné době probíhají masakry hlavně v oblastech Ituri a Kivu.

Vláda prezidenta Kabily také potlačuje jakékoliv projevy opozice a zneškodňuje nezávislé novináře.

DRC je podobně jako jiné africké země drasticky zadlužena (v roce 1999 dosahoval zahraniční dluh DRC 232% HDP).

V DRC se mohou objevit české zbraně nacházející se ve výzbroji angolské a zimbabwské armády. V rukou místních ozbrojenců mohou skončit zbraně dodané do Namibie.

Alžírsko

Alžírsko je zmítané dlouholetou vnitřní válkou mezi vládou a islámskými fundamentalisty. Během bojů dochází k masivnímu porušování lidských práv, a to oběma stranami konfliktu. Obě strany konfliktu se také nezdráhají zařazovat do svých ozbrojených jednotek děti. Ozbrojené protivládní frakce páchají pumové atentáty a útočí většinou na civilisty. Vládní bezpečnostní jednotky tvrdě potlačují protesty a demonstrace. Například v březnu a dubnu 2002 bylo dohromady zabito 10 neozbrojených demonstrantů včetně čtrnáctiletého chlapce. Kolem 60 aktivistů bylo zatčeno.

V Alžírsku je také často používáno mučení lidí podezřelých ze spojení s fundamentalisty. Nezávislí novináři, lidskoprávní aktivisté a příbuzní „zmizelých“ osob jsou nuceni čelit vyhrožování a útokům vládních agentů. Od roku 1993 již „zmizelo“ po zatčení bezpečnostními silami nebo provládními ozbrojenci více než 4000 lidí. Naprostá většina případů porušování lidských práv zůstává nevyšetřena a nepotrestána.

I přes hrozivou situaci v zemi není dovoz zbraní problémem. Z ČR bylo do Alžírska vyvezeno v roce 2002 několik cvičných a bojových letounů L-39 a předtím v letech 1994/95 151 obrněných transportérů OT-64. Do této země by také měla ještě v roce 2003 nebo později směřovat část tanků T-72 z armádních přebytků.

Tunisko

Vzhledem k působení teroristických organizací na území Tuniska přijímá tuniská vláda opatření, která vedou k porušování lidských práv. V zemi jsou stovky vězňů svědomí, z nichž někteří jsou bez soudu vězněni již více než 10 let. Lidskoprávní aktivisté, sociální pracovníci i jejich rodiny čelí vyhrožování i fyzickým útokům ze strany policie. Veřejná shromáždění jsou rozhátna bezpečnostními oddíly. V poslední době dochází k blokování serverů a webových stránek o lidských právech a e-mailové schránky aktivistů jsou z nařízení vlády rušeny. Objevují se také případy mučení kriminálních i politických vězňů. V roce 2002 došlo k jednomu úmrtí na následky protestní hladovky ve věznicích. Také propuštění politických vězňů jsou systematicky sledováni a omezováni na svobodě.

Do Tuniska a Egypta bylo v letech 1993-96 dovezeno z ČR celkem 61 cvičných a bojových letounů L-59.

Egypt

V Egyptě je systematicky používáno mučení jako vyšetřovací metoda. Policisté zadržené bijí, vyhrožují jim smrtí, způsobují jim bolest elektrickým proudem. Vězněné ženy jsou často znásilňovány. V roce 2002 došlo ke dvěma úmrtím v souvislosti se špatným zacházením s vězni.

Protí demonstrujícím jsou používány brutální policejní metody. V dubnu byla střelbou z malorážních zbraní rozehnána studentská demonstrace proti izraelskému postupu na okupovaných územích. Devatenáctiletý Mohammed 'Ali al-Sayid al-Saqqa na následky střelného zranění zemřel. V roce 2002 bylo v egyptských věznicích 28 vězňů svědomí a dalších 32 jich bylo odsouzeno na více než sedmileté tresty. Ve stejný rok bylo popraveno 17 lidí.

Do Tuniska a Egypta bylo v letech 1993-96 dovezeno z ČR celkem 61 cvičných a bojových letounů L-59.

Maroko

Proces odškodňování příbuzných osob, které „zmizely“ v období od šedesátých let, pokračuje jen velice pomalu. I v dnešní době však pokračují represe proti aktivistům ze Západní Sahary, kterou Maroko vojensky okupuje, protože někteří tamní obyvatelé usilují o nezávislost země. 25. května 2002 bylo odsouzeno 14 lidí za účast v demonstraci ve městě Smara k trestům od 6 měsíců do 2 let žaláře. Dav lidí byl rozehán policií za použití násilí a 14 zatčených bylo odsouzeno na základě doznání vynucených mučením. Bojovníci za nezávislost Západní Sahary známí jako Fronta Polisario se rovněž dopouštějí porušování lidských práv.

Do Maroka by měla směřovat část přebytečných tanků T-72 z výzbroje armády ČR.

Nelegální vývozy

Jestliže údaje o celkovém objemu licencovaných vývozů zbraní z České republiky lze získat jen velmi nesnadno, jakékoli úvahy o rozsahu nebo četnosti ilegálních vývozů se pohybují výhradně na poli spekulace. Objevení malých střelných zbraní českého původu ve Rwandě během občanské války nebo zadržení ukrajinského letadla s českými zbraněmi v bulharském Burgasu (Gruzie potvrdila, že je cílovou destinací, avšak diskrepance mezi údaji v dokladech a skutečným nákladem zůstaly nevysvětleny) ukazují, že k pokusům o takové obchody dochází. Jisté je také to, že malé střelné zbraně lze pašovat mnohem snadněji než například vrtulníky. Jak zjistila Transparency International ČR, v roce 2002 bylo v rámci boje proti terorismu prověřeno 132 držitelů povolení k zahraničnímu obchodu s vojenským materiálem. Prověrkou však prošly i firmy spojené v minulosti s pokusy o ilegální vývozy zbraní, při nichž nakonec nebyl usvědčen konkrétní pachatel.

ZDROJE INFORMACÍ:

Saferworld (<http://www.saferworld.co.uk>)

Registr konvenčních zbraní OSN (<http://disarmament.un.org:8080/cab/register.html>)

Amnesty International (www.controlarms.cz)

NESEHNUTÍ (www.zbrane.ecn.cz)

Human Rights Watch (<http://www.hrw.org/arms/index.php>)

Celní sazebníky ČR

Co můžete udělat Vy:

- Šiřte informace z tohoto materiálu (další informace najdete na www.zbrane.ecn.cz a www.controlarms.org).
- Podepište petici „Zbraně nebo lidská práva“ (<http://www.zbrane.ecn.cz/petice.html>) určenou ministroví průmyslu a obchodu.
- Nechte se vyfotit na vizuální petici „Milion tváří“ (kontaktujte AI Brno – brno@amnesty.cz).
- Uspořádejte infostánek na veřejném místě a sbírejte podpisy na petici „Zbraně nebo lidská práva“ nebo podpisy sbírejte od přátel, známých, sousedů...
- Žádejte od svých volených zástupců, aby se tímto problémem zabývali.
- Připojte se k práci Amnesty International nebo NESEHNUTÍ.
- Finančně podpořte protizbraňové kampaně Amnesty nebo NESEHNUTÍ.

Pomůžeme Vám:

- dodáme petiční archy
- poskytneme instrukce k zaslání Vaší fotky na vizuální petici
- poskytneme Vám radu jak uspořádat infostánek na veřejném místě

Kodex EU o obchodu se zbraněmi

Rada Evropské unie,

stavějící na společných Kritériích sjednaných na Evropských radách v Lucemburku a v Lisabonu v letech 1991 a 1992,

uvědomující si mimořádnou zodpovědnost států vyvážejících zbraně,

rozhodnuta ustanovit vysoké společné standardy, které by měly být považovány za minimum v otázce řízení a omezení přesunů konvenčních zbraní všemi členy EU, a posílit výměnu relevantních informací s cílem dosažení větší průhlednosti,

odhodlána zabránit vývozu vybavení, které by mohlo být použito k vnitřní represí nebo mezinárodní agresi nebo přispět k destabilizaci oblasti,

chtějící (požadující) posílit spolupráci a podpořit konvergenci v oblasti vývozu konvenčních zbraní v rámci SZBP - Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (CFSP),

upozorňující na doplňková opatření přijatá EU proti nezákonným přesunům, ve formě Programu EU pro prevenci a potírání nezákonného obchodu s konvenčními zbraněmi,

potvrzující přání členů Evropské Unie uchovat si obranný průmysl jako součást své průmyslové základny a také jejich obranných snah,

uznávající právo států na přesun prostředků sebeobranu, v souladu s právem na vlastní obranu, uznávaným

listinou Spojených národů,

přijala následující Kodex o obchodu se zbraněmi a prováděcí opatření:

První kritérium:

Dodržování mezinárodních závazků členských států EU, především sankcí nařízených Radou bezpečnosti OSN a společenstvím, dohod o nešíření a o jiných, a také dalších mezinárodních závazků

Vývozní licence by měla být zamítnuta, jestliže by její schválení bylo v rozporu s jinými:

- mezinárodními závazky členských států a jejich povinností prosazovat zbrojní embarga OSN, EU a OBSE;
- mezinárodními závazky členských států plynoucí ze Smlouvy o nukleárních zbraních, Dohodě o biologických a toxických zbraních a Dohodě o chemických zbraních;
- jejich závazky v rámci Australské skupiny, Režimu kontroly raketových technologií, Skupiny dodavatelů nukleárních zbraní a Wassenaar Agreement (Wassenarské smlouvy);
- jejich závazkem nevyvážet žádný druh protipěchotních nášlapných min.

Druhé kritérium:

Dodržování lidských práv v cílových zemích

Po zhodnocení přístupu přijímající země k důležitým principům stanoveným mezinárodními dokumenty, členské státy:

- nevydávají licenci k exportu, pokud je zřejmé nebezpečí, že navrhovaný export by mohl být použit pro vnitřní represí;
- použijí mimořádné opatření a ostražitosti při vydávání licencí zemím, ve kterých byla kompetentními orgány OSN, Radou EU nebo EU zjištěna vážná porušování lidských práv. Posoudí každý případ zvlášť a přihlédnou k povaze zařízení.

Pro tyto účely zařízení, které by mohlo být použito pro vnitřní represí, zahrnuje, mimo jiné, zařízení a podobné zařízení, které bylo průkazně použito při vnitřní represí navrhovaným cílovým uživatelem, nebo pokud je důvod věřit, že zařízení bude odvedeno od stanoveného cílového použití nebo cílového uživatele a použito pro vnitřní represí. V souladu s Prvním Kritériem tohoto Kodexu bude povaha zařízení pečlivě zvážena, především pokud je určeno k využití pro vnitřní bezpečnost. Vnitřní represe zahrnuje, mezi jinými, mučení a kruté, nelidské a ponižující zacházení a tresty, sumární a svévolné popravy, zmizení, uvěznění a ostatní významné porušování lidských práv a základních svobod vysvětlených v příslušných lidskoprávních dokumentech, jako je Všeobecná deklarace lidských práv a Mezinárodní dohoda o občanských a politických právech.

Třetí kritérium:

Vnitřní situace cílové země, např. existence napětí a ozbrojených konfliktů

Členské státy nepovolí exporty, které by vyprovokovaly nebo prodloužily ozbrojené konflikty nebo zostřily existující napětí nebo konflikty v zemi konečného určení.

Čtvrté kritérium:

Zachování míru, bezpečnosti a stability v regionech

Členské státy neudělí exportní licenci, pokud je zřejmé nebezpečí, že plánovaný příjemce by použil potencionální exportované zařízení agresivně při útoku na jinou zemi nebo by silově prosazoval územní nárok.

Při zvažování těchto nebezpečí vezmou členské státy v úvahu, mezi jinými;

- a. existenci nebo pravděpodobnost ozbrojeného konfliktu mezi příjemcem a jinou zemí;
- b. nárok na území sousední země, o který se příjemce v minulosti pokusil nebo kterým vyhrožoval násilnými prostředky;
- c. jestli by zařízení mohlo být použito pro jiné účely než legitimní národní bezpečnost nebo obranu příjemce;
- d. nutnost neovlivnit nepříznivě žádným závažným způsobem stabilitu v regionech.

Páté kritérium:

Národní bezpečnost členských států nebo území, za jejichž zahraniční vztahy je členský stát zodpovědný, a také bezpečnost spřátelených a spojeneckých zemí

Členské země vezmou v úvahu:

- a. potencionální dopad navrhovaného exportu na jejich obranné a bezpečnostní zájmy a zájmy těch přátel, spojenců a jiných členských zemí, současně si uvědomí, že tento faktor nemůže ovlivnit zohlednění kritérií na respektování lidských práv a míru, bezpečnosti a stability v regionech;
- b. nebezpečí použití tohoto zboží proti jejich jednotkám a jednotkám přátel, spojenců nebo jiných členských států;
- c. nebezpečí zneužití zbrojních technologií a jejich přesunu.

Šesté kritérium:

Chování kupujícího vzhledem k mezinárodnímu společenství, především jeho přístup k terorismu, povaha jeho spojenců a respektování mezinárodního práva

Členské státy vezmou v úvahu mimo jiné evidenci kupujícího ve věci:

- a. jeho podpory nebo pomoci terorismu a mezinárodního organizovaného zločinu;
- b. plnění jeho vlastních mezinárodních závazků, především o nepoužívání síly, zahrnující mezinárodní humanitární právo platné pro mezinárodní a národní konflikty;
- c. jeho závazku nešíření a jiných oblastí kontroly zbrojení a odzbrojování, především podepsání, ratifikaci a realizaci relevantních konvencí o kontrole zbrojení a odzbrojování, zmíněné v odstavci b) Kritéria 1.

Sedmé kritérium:

Existence nebezpečí, že zařízení bude přetransportováno kupující zemí nebo znovu vyvezeno za nežádoucích podmínek

Při vyhodnocování důsledku, který by navrhovaný vývoz měl na importní zemi a nebezpečí, že exportované zboží by mohlo být přeměrováno k nežádoucímu cílovému uživateli, bude zváženo následující:

- a. legitimní zájmy obrany a domácí bezpečnosti přijímající země, včetně angažovanosti v OSN a jiných mírových aktivitách;
- b. technické schopnosti přijímající země požívat toto zařízení;
- c. schopnost přijímající země uplatnit účinnou kontrolu exportu;
- d. nebezpečí, že zbraně budou znovu exportovány nebo přeměrovány k teroristickým organizacím (protiteroristické zařízení potřebuje zvláště pečlivé zvážení v tomto kontextu).

Osmé kritérium:

Slučitelnost exportovaných zbraní s technickými a ekonomickými schopnostmi přijímající země, vzhledem k potřebnosti, aby státy dosáhly legitimní potřeby obrany a bezpečnosti za co nejmenší odklony výzbroje od lidských a ekonomických prostředků

Členské státy vezmou v úvahu na základě informací relevantních zdrojů, jako zpráv UNDP, Světové banky, MMF a OECD, jestli by navrhovaný export vážně bránil udržitelnému vývoji přijímající země. V této souvislosti zváží také poměr armádních a sociálních nákladů a vezmou v úvahu jakoukoli pomoc EU nebo bilaterální.

Prováděcí opatření

1. Každý členský stát zhodnotí případ od případu žádosti o licenci na export vojenského zařízení podle ustanovení Kodexu.
2. Tento Kodex nebude zasahovat do práva členských států používat více restriktivní národní politiku.
3. Členské státy EU budou diplomatickými cestami šířit detaily o licencích zamítnutých podle Kodexu s vysvětlením, proč byla licence zamítnuta. Detaily, které mají být oznámeny, jsou předběžně navrženy v Dodatku A. Dříve, než jakýkoli členský stát udělí licenci na v podstatě stejný export, jaký byl zamítnut jiným členským státem nebo státy v minulých třech letech, bude toto udělení licence konzultovat s členským státem nebo státy, které podobný export dříve zamítly. Nicméně pokud se členský stát po příslušných konzultacích rozhodne licenci udělit, oznámí toto členskému státu nebo státům, které vydali zamítnutí, s podrobným vysvětlením svého rozhodnutí. Povolení nebo zamítnutí převozu jakéhokoli vojenského zařízení zůstane v pravomoci každého členského státu. Zamítnutím licence se rozumí, když členský stát odmítne autorizovat určitý prodej nebo fyzický export určitého vojenského zařízení, které by jinak bylo prodáno nebo uzavření relevantního kontraktu. Pro tyto účely, zamítnutí může v souladu s národními postupy zahrnovat zamítnutí povolení k zahájení vyjednávání nebo zápornou odpověď na formální výchozí žádost o určitou objednávku.
4. Členské státy budou považovat tato zamítnutí za tajná a nepoužijí je ke svému komerčnímu zvýhodnění.
5. Členské státy EU se pokusí o rychlé přijetí společného seznamu vojenského zařízení pokrytého Kodexem, založeného na podobných národních a mezinárodních seznamech. Do té doby bude Kodex fungovat na základě národních seznamů a kde to bude vhodné, budou použity body z relevantních mezinárodních seznamů.
6. Kritéria tohoto kodexu a sjednávací procedura uvedená v odstavci 2 prováděcích opatření se také vztahuje na zboží dvojího použití jak je upřesněno v dodatku 1 Rozhodnutí rady 94/942/CFSP jak upraveno, tam kde jsou důvody se domnívat, že konečným uživatelem takového zboží budou ozbrojené síly nebo síly vnitřní bezpečnosti nebo podobné složky v cílové zemi.
7. Za účelem maximalizace účinnosti tohoto Kodexu se budou členské státy snažit v rámci SZBP, aby zlepšily svoji spolupráci a podpořily své přiblížení v otázce vývozu konvenčních zbraní.
8. Každý členský stát EU dodá důvěrně ostatním EU partnerům roční zprávu o svých obranných exportech a o svém zavádění Kodexu. Tyto zprávy budou prodiskutovány na výročním setkání konajícím se v rámci SZBP. Na setkání se posoudí fungování Kodexu, určí se také, jaké úpravy je nutno udělat a Radě se předloží konsolidační zpráva založená na příspěvcích členských států.
9. Členské státy v rámci SZBP společně posoudí situaci potencionálních a existujících příjemců zbraní exportovaných členskými státy EU na základě principů a kritérií Kodexu.
10. Chápe se, že členské státy vezmou v úvahu důsledky navrhovaných exportů na svoje ekonomické, sociální, komerční a hospodářské zájmy, ale že tyto okolnosti neovlivní jejich závazky spojené s dodržováním Kodexu.
11. Členské státy EU využijí veškeré svoje úsilí, aby podpořily přijetí Kodexu v ostatních exportních zemích.

Tento Kodex a prováděcí opatření nahradí všechna předešlá zpracování Společných kritérií z let 1991 a 1992.

Amnesty International, NESEHNUTÍ Brno, Společnost přátel Afriky a Člověk v tísni při ČT

Minifestival o lidských právech v Africe, Brno

DNY AFRIKY 2003

úterý 18. listopadu

HAPPENING proti vývozům zbraní z České republiky do konfliktních oblastí Afriky
15.00 hodin, Masarykova ulice – naproti průchodu ke Staré radnici

promítání filmu a beseda na téma „Lidská práva v Africe“

18.00 hodin, Fakulta sociálních studií, Gorkého 7 – místnost J31

DELTA FORCE

Glenn Ellis | Velká Británie | 1995 | 52 min.

Dokument o boji národa Ogonijů proti devastaci jejich životního prostředí těžbou ropy společností Shell.

Beseda na téma zodpovědnosti vyspělých zemí za problémy Afriky

Mesfin Gedlu, Ph.D. - pracovník Ústavu mezinárodních vztahů

vstup zdarma

středa 19. listopadu

promítání filmu a beseda na téma „Vývozy zbraní do Afriky“

18.00, Fakulta sociálních studií, Gorkého 7 – místnost J31

ZBRANĚ CHUDÝM

John Ankele, Anne Macksound | USA | 1998 | 25 min.

Komerční zájmy zbrojařských koncernů ovlivňují americkou zahraniční politiku. Vybíjí se do rozvojových zemí a bez ohledu na dodržování lidských práv a bezpečnost v regionu.

Beseda na téma rizikových vývozu zbraní z České republiky

Karel Dolejší (Amnesty International)

Petr Machálek (NESEHNUTÍ Brno)

a zástupci Společnosti přátel Afriky

vstup zdarma

Recitace zimbabwské a angolské poezie

od 20.30, restaurace Bohéma, Rooseveltova 1/7

divadelní soubor Čára

vstupné dobrovolné

čtvrtek 20. listopadu

promítání filmů o lidských právech v Africe

od 17.30 hod, Kino Art - Cihlářská 19

Blok 1 (17.30-19.30):

NOVÝ SVĚTOVÝ ŘÁD: NĚKDE V AFRICE

Philippe Diaz | Francie | 2000 | 90 min.

Film poukazuje na míru zodpovědnosti, kterou nesou západní státy za nelidský válečný konflikt v Sieře Leone.

Blok 2 (20.00-22.00)

PROČ ZABILI SVÉ SOUSEDY?

Kumiko Igarashi | Japonsko | 1998 | 49 min.

V průběhu občanské války ve Rwandě v roce 1994 zmasakrovali příslušníci většinové skupiny Hutů, povzbuzovaní rozhlasovým vysíláním, během tří měsíců 800 000 Tutsiů.

ČERNÍ OTROCI NA PRODEJ

Mark Aardenburg | Holandsko | 2000 | 52 min.

Otroctví ze Súdánu nikdy zcela nevymizelo. Morální dilema provází muže, který vykoupil 25 000 lidí: zachraňuje lidské životy, nebo naopak podporuje kvetoucí trh s otroky?

Vstupné na každý blok 40 Kč.

**Protestní koncert proti vývozu zbraní z ČR do Afriky
od 20:00, klub Fléda, Štefánikova 24**

TUBABU – rytmy západní Afriky

vstupné 60/70Kč

Doprovodná výstava

„Rozvojová pomoc Africe?“

výstava fotografií NESEHNUTÍ a Amnesty International o zbraních vyvezených do Afriky v z České republiky
19.-21. listopadu, Kino Art - Cihlářská 19, prostor před malým sálem

Další informace o rizikových vývozech zbraní najdete na: <http://zbrane.ecn.cz>

Děkujeme Fakultě sociálních studií za laskavé poskytnutí prostor.

Děkujeme skupině Tubabu a souboru Čára za spolupráci.

**Dokumentární filmy zapůjčila společnost Člověk v tísni
při ČT z filmového archivu Jeden svět
(www.jedensvet.cz).**

Více informací na e-mailu brno@amnesty.cz nebo na telefonu 723 559 495.